

یکی. رهیافت سنتی است و به این نکته می پردازد که چر ا بعضی از افراد بزهکار می شوند دومی مسأله کلاسیک را با این سؤال مطرح می کند که چرا اکثریت ا شخص بزهکار نمی شوند. برای پاسخ به این سوالات می توان از علم اعمال انسانی یا پراکسنولوژی استفاده کرد که طبق برداشت عمومی یک عمل عبارت از پاسخ شخصیت به وضعیتی است که در آن قرار دارد. که در ادامه کورت لوین موضوع را به صورت یک معامله نشان می دهد که عبارتست از رفتار - تابع (شخصیت و اطرافیان)

فصل اول: عوامل جرم زا

می توان علت شناسی جرم را در شخصیت بزهکار یا در وضعیت ما قبلی جنایی و یا در محل برخورد دو عنصر عمل قرار داد.

مبحث اول: شخصیت بزهکار

الف: مفهوم شخصیت در روان شناسی: مفهوم شخصیت مفهومی بنیادی است که طبق نظر محققان چهار جریان را شامل می شود:

- 1 - جریان تیپ شناختی: در این نظر شخصیت وابسته به سرشت بدنی، مزاج و منش است.
 - 2 - جریان روان کاری که سه ساختار دستگاه روانی تشخیص می دهد: «این یا او» «من» و «من برتر»
 - 3 - جریان فاکتوریل که با تجربه و تحلیل شخصیت صفات عمیق شخصیت را به زوجهای متضاد تفکیک کرده است.
 - 3 - جریان اصالت فرهنگی که بنا بر آن اعضای یک جامعه دارای عناصر مشابه شخصیت هستند.
- ب: مفهوم شخصیت در جرم شناسی: فعالیت جرم شناسی سنتی معطوف به بررسی شخصیت است.

گفتار اول: شخصیت بزهکار در لحظه ارتکاب جرم:

طبق نظر لومبرزو تیپ جنایی دارای چندین صفت کالبد شناختی است که همین صفات می تواند منشأ اعمال جنایی باشد از طرفی توصیفی که جرم شناسان از اوصاف شخصیت می کنند گاهی عینی است گاهی ذهنی.

- 1 - توصیف عینی شخصیت: مراد از این توصیف بیان صفات شخصیت، صفات منش، استعدادهای عقلانی، برخوردها و اجتماعی است که این خصوصیت از بیرون قابل مشاهده است و شامل احساسات باطنی نمی شوند
- الف: توصیفهای تحلیلی: صفات مشخصه شخصیت بزهکار در لحظه ارتکاب جرم از جهاتی مانند کالبد شناسی، آسیب شناختی روانی، روان شناسی مورد پژوهش قرار گرفته اند. از طرفی از داده های مخ تلف زیست شناختی مربوط به شخصیت بزهکاران می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- 1 - جنبه های سیماشناسی و انسان سنجی: نتیجه ای که از این جنبه بدست می آید این است که اجازه نمی دهد تا بتوان جنایتکاران را از ناکردگان بزه تشخیص داد و حتی تمایز جنایتکاران از بین خودشان نیز امکانپذیر نیست.
- 2 - جنبه های فیزیولوژیک: از این دیدگاه جنبه های گوناگون توجه جرم شناسان را به خود جلب کرده است در این دورنما ابتدا توجه به جنبه تحول پذیری طرز عمل فیزیولوژیک معطوف می شود و روابطی که ممکن است بین بزهکاری و ادوار بزرگ زندگی فیزیولوژیک معطوف و وجود داشته باشند مانند بلوغ، یانسگی
- 3 - جنبه های تیپ شناسی زیستی: عبارتست از همبستگی های بین جنبه های گوناگون بدن انسانی و صفات مسلط بر شخصیت افراد.

✓ طبق نظر کرچمر سه تیپ از سرشت بدنی وجود دارد: لپتوزوم یا بلند قد. لاغر

دوم: آکتیک با استخوان بندی محکم.

سوم: پیک پنک ها یا فربه تنان، از طرفی تیپ شناسی شلان مبتنی بر تفوق در رشد دستگاه‌ها و عضلات و استخوانبندی و نسوج پوستی و عصبی است.

4 - جنبه های آسیب مغزی : در جرم شناسی نظری وجود دارد که بزهداری را مربوط به نابهنجاریهای مغز بزهداران می دانند ولی این نظر از فرضه ایی بود که قابل تحقیق نبوده است.

5 - جنبه های سیتوژنتیک : بعضی از مردان دارای یک یا چند کروموزوم جنسی گونوزوم اضافی در کاریوتیپ خود هستند که محققان و فور رفتار ضد اجتماعی را در افرادی که دارای این سندروم هستند ثابت نموده اند و تخمین می زنند که این اشخاص فقط یک تا 2% از بزهداران را تشکیل می دهند.

ب: توصیف های آسیب شناختی روانی:

1 - از فساد سرشتی تا سوسیویات : مفهوم شخصیت پیسکوپاتیک را که کاتل آن را ناپکار، دغل و ناقص خواند

که به او نمی توان اعتماد کرد و او را نزدیک به تیپ مجنون اخلاقی می شناسد از مدتها پیش مدنظر بوده که در سال 52 آمریکانیان مفهوم شخصیت سوسیوپاتیک را جایگزین آن کردند و به افرادی اطلاق می کنند که نه فقط در برقراری روابط شخصی با دیگران ناراحتند بلکه این اطلاعات برای تجزیه و تحلیل شخصیت بزهدار چندان مفید نیستند.

ج: توصیف های روان شناختی:

1 - سطح بصیرت ذهنی: به طور کلی سطح بصیرت ذهنی عمومی رابطه ای با بزهداری ندارد و رابطه ای باریک بین بعضی از جرائم و این جنبه از هوش وجود دارد.

2 - صفات منش و گرایشهای واکنشی : طبق نظر کین برگ بزهداران به وسیله خصوصیات همچون عدم اهمیت در قضاوت صحیح راجع به خود قضاوت درباره روابطشان با جامعه، فقدان پیش بینی . شناخته می شوند تمام این صفات شخصیت تصویری بالنسبه مشخص از شخصیت بزهدار ترسیم می کنند.

د: توصیفهای روان - اجتماعی:

1 - نگرشها، استعدادها و معتقدات: مراد از نگرشها طرز تلقی یا قوه متفکره فرد نسبت به یک ارزش است استعدادها مربوط به اجرای اعمال هستند و اوصاف استعداد از تحقیق در این باره استنتاج می شود که شخص در چه حدی آنچه را انجام دهد خوب و کامل انجام می دهد و درباره اعتقادات عموماً در این امر اتفاق نظر دارند که بزهداران دچار خرافات هستند.

2- سبک زندگی بزهدار : برخی معتقدند شخصیت بزهدار به وسیله سبک زندگی او از ناکرده بزه قابل تشخیص

است به عنوان مثال بزهداران در رفتار اجتماعی نسبت به دوستان خود کمتر جانب حجب و حیا را رعایت می کنند .

✓ ساختارهای بزهداری:

الف: ساختار شخصیت بز هکار نظرکین برگ: در نظر کین برگ شخصیت یک فرد از سه مؤلفه تشکیل شده است که عبارتند از: 1- هسته سرشتی: مجموعه گرایشهای واکنشی شخص مورد آزمون که طرز رفتار را در برابر محرکهای بیرونی معین می کند می باشد.

✓ در این بین کین برگ چهار عامل بنیادی برای سرشت روانی تشخیص می دهد:

الف: لیاقت

ب: صحت

ج: استواری

د: استحکام

2 - متغیرهای آسیب شناختی که برخلاف متغیرهای اصلی، عارضی هستند و از بیماریهای روانی احتمالی، شدید هوش یا عدم تعادل‌های عمیق منش تشکیل شده اند.

3 - وظیفه اخلاقی شامل درجه بیداری اخلاقی یعنی بیشترین یا کمترین سرعت در واکنش به محرکهای اخلاقی.

ب: هسته مرکزی شخصیت جنایی از نظر ژان پی ناتل: این محقق نیز معتقد است که شخصیت بز هکار نقش اساسی در فعالیت یافتن عمل مجرمانه دارد و در این رابطه چهار مؤلفه بیان می دارد:

1 - خویشتن بینی

2 - گهگیری یا ناپایداری رفتار

3 - پرخاشجویی

4- بی قیدی عاطفی. توصیفهای ذهنی شخصیت بز هکار: رهیافت علی و رهیافت انگیزشی: که عبارتند از توضیح رفتارهای انسانی

گفتار دوم: شکل گیری شخصیت بز هکار

1 - تأثیر عوامل فردی یا درون زا: امروزه جرم شناسان به پدیده مادرزادی بودن بز هکاری دیگر باور ندارند و بعضی چنین می اندیشند که بر اثر عوامل گوناگون زمینه خیلی سست تر و ناپایدار می شود

الف: تأثیر استعدادهای ارثی: تأثیر وراثت در شکل گیری شخصیت بز هکار با روشهای گوناگون بررسی شده است.

1- کهن ترین آن روش شجره ای نامه و عبارت از تشکیل مجدد شجره نامه یک خانواده و محاسبه تعداد موارد بز هکاری و انواع جرائمی که از نسلی به نسل دیگر به وجود آمده است. عیب این روش در این است که نمی توان تأثیر وراثت را از تأثیر محیط جدا کرد.

2- روش آماری که مبتنی بر مشاهده یک گروه جنایتکار با پژوهش درباره هر یک از آنهاست که اجدادشان چند بار مرتکب جنایت شده اند.

3- روش دو قلوها که عبارت از مقایسه رفتارهای متقابل دو قلوهای یک تخمی یا دو قلوهای حقیقی است.

4- الکتروانسفالوگرافی به نوبه خود و دستکم به طور غیر مستقیم برای روشن کردن نقش وراثت در علت شناسی جنایی به کار رفته است.

ب: طبیعت انتقال ارثی: نومبروز وجود استعداد ارثی را در تبه‌کاری تأکید کرده که عبارت است از چیزی مخ صوص که هنوز معین نشده است و گاروفالو تصور کرده بود که این استعداد در فقدان یا اختفا یا ضعف حس اخلاقی وجود دارد.

✓ تأثیر استعدادهای شخصی: علاوه بر سوابق ارثی، ناپایداری زمینه ممکن است از سوابق شخصی، مادرزادی یا به صورت اکتسابی نیز نتیجه شود که این عامل اخیر در ساختن شخصیت بزهکار مؤثرند. این عوامل ممکن است مربوط به سوابق پیش از ولادت باشد یا همزمان با ولادت.

✓ تأثیر عوامل محیط یا برون‌زا: منظور محیط دنیای اطراف است که فرد در آن قرار دارد اما دونکته باید اضافه شود:

1- محیط یک عنصر ایستایی نیست بلکه پدیده پویاست که با فرد تعامل ثابت دارد.

2- محیط در عین حال که امری عینی است همیشه مرکز زیست انسان است.

✓ در جرم‌شناسی چندین محیط تشخیص می‌دهند:

یکی محیط طبیعی و جغرافیایی که انسانها در آن به سر می‌برند و دیگری محیط اجتماعی اولی در جرم‌شناسی کلان مورد مطالعه است هم‌چنین بررسی محیط اجتماعی.

الف: تأثیر اجتناب ناپذیر: دو جنبه محیط اجتناب ناپذیر محیط اجتناب ناپذیر محیطی است که در آن فرد نمی‌تواند زندگی نکند و دو نوع است محیط خانواده اصلی و محیطی که مسکن و همسایگی آن را تشکیل می‌دهند.

1- اثر خانواده اصلی: پژوهشها ثابت کرده اند وقتی که فساد زوال بروز اختلال در عمل طبیعی خانواده نسبت به طفل شود پس از مدتی شاهد بروز بزهکاری خواهیم بود.

✓ نفوذ خانواده اصلی به دونهو مختلف مستقیم یا غیر مستقیم صورت می‌گیرد.

نفوذ مستقیم: خانواده هنگامی که والدین بزهکار یا فاسد الاخلاق هستند تأثیری جرم‌زا و مستقیم روی اطفال اعمال می‌کند این نفوذ از دو منبع ناشی می‌شود:

1- یادگیری خشونت در خلال خشونت‌های داخل خانواده

2- اکتساب از راه تقلید بزهکار از سبک زندگی والدین یا یکی از آن دو.

نفوذ غیر مستقیم: در بیشتر موارد نفوذ جرم‌زدانی خانواده اصلی به نحوی غیر مستقیم به کودک اعمال می‌شود در واقع در کانون خانوادگی است که در سالهای نخست زندگی، ساختار شخصیت کودک شکل می‌گیرد پس نتیجه گرفته می‌شود که محیط خانوادگی اگر اخلاقاً سالم باشد می‌تواند تأثیر قاطعی در شکل‌گیری شخصیت نوجوان بزهکار داشته باشد.

ب: تأثیر مسکن و همسایگی: تحقیقات نشان داده که نوجوانان بزهکار بالنسبه بیشتر از مجتمع‌های مسکونی برخاسته اند تا جوانانی که در منازل فردی سکونت دارند و از میان مجتمع‌های مسکونی، خانه‌های محقر یا شهرک‌هایی که دارای مسکن با اجاره بهای معتدل هستند بر مجتمع‌های بلاشکوه ترجیح داشته است.

✓ تأثیر محیط اتفاقی:

ناسازگاری با محیط تحصیلی: این محیط‌ها فی‌نفسه جرم‌زا نیستند و آنچه ممکن است جرم‌زا باشد از یکسو ناسازگاری

بعضی اشخاص با این محیط‌هاست و از سوی دیگر این واقعیت که این اشخاص اقدام به فرار از نفوذ چنین محیط‌هایی می‌نمایند و برای رسیدن به زندگی مستقل شتاب می‌ورزند.

ج: تأثیر محیط انتخابی یا مورد قبول: این محیط شامل کانون خانواده شخصی، محیط حرفه ای، محیط گذراندن اوقات فراغت و محیط اجتماعی است که فرد در آن تحول می‌یابد:

1- کانون خانواده شخصی: که به دو رشته تحقیقات منجر شده است:

الف: فقدان خانواده شخصی که در بزهکاری، لاقدر در بزهکاری سنگین یا به عادت مؤثر است.

ب: به هر حال وجود خانواده شخصی کافی نیست بلکه باید از تعادل هم برخوردار باشد.

2- محیط حرفه ای: محیط کار ممکن است جرم‌زا باشد این امر در محیط امور بازرگانی یا در برخورد با جاذبه ثروت خیلی

آشکار است و عوامل جرم را تشکیل می‌دهد از طرفی اوقات فراغت نیز می‌تواند عاملی برای شکل‌گیری شخصیت

بزهکار باشد ثابت گردیده در میان دزدان بزرگسال بیش از نصف آنان اوقات فراغت خود را در مراکز تفریحات ناسالم گذرانده‌اند.

3- تأثیر محیط تحمیلی: منظور محیطی است که بزهکار پس از بازداشت و محاکمه در آنجا به سر می‌برد. عوارض و

تبعات اجرای کیفرهای سالب آزادی در شکل‌گیری و تحول شخصیت بزهکار از مدتها پیش تحت این عنوان اعلام شده که زندان عامل جرم‌زا است. مخصوصاً زندانهای کوتاه مدت.

مبحث دوم: وضعیت پیش‌بنایی

این وضعیت مجموعه اوضاع و احوال خارج از شخصیت بزهکار است که به عمل مجرمانه مقدم هستند و سبب تدارک عمل مجرمانه می‌شوند به قسمی که بوسیله شخصی، مفهوم و محسوس هستند.

1- جنبه‌های عینی وضعیت پیش‌جنایی:

الف: مفهوم وضعیت پیش‌جنایی: برای بررسی مفهوم این وضعیت باید از یکسو برای انتزاع عناصر اساسی به تجزیه و تحلیل آنها اقدام کرد و از سوی دیگر به منظور ترتیب دادن تیپ‌شناسی باید بر حسب وجوه شباهت و افتراق به طبقه‌بندی آنها پرداخت

✓ تجزیه و تحلیل وضعیت پیش‌جنایی:

در هر وضعیت باید دو عنصر را تشخیص داد:

1- واقعه ای که شکل‌گیری نقشه جنایی را در ذهن بزهکار موجب شده است

2- اوضاع و احوالی که تدارک و اجرا جرم را در بر گرفته است.

✓ نخستین عنصر شامل بروز یک واقعه یا یک رشته وقایعی است که نقشه جنایی را پدیدار می‌کند که دارای سه خصیصه می‌باشد:

1- ممکن است مشتمل بر واقعه ای مجزا یا به عکس مشتمل بر توالی وقایعی باشد.

2- ممکن است مدتی طولانی در شکل‌گیری نقشه جنایی که بر می‌انگیزد مقدم باشد.

3- واقعه اصلی این است که موج‌انگیزش عمل جنایی می‌شود.

✓ اوضاع و احوال به مورد اجرا گذاشتن نقشه جنایی:

این عنصر در وقایعی استقرار دارد که کم و بیش برای بز هکاری آینده مطلوب هستند و او را در وضعیتی قرار می دهند تا نقشه جنایی خود را تحقق بخشد. تأثیر وجود این اوضاع و احوال در فعلیت یافتن عمل مجرمانه قاطع است.

طبقه بندی کین برگ: وی سه رشته وضعیت پیش جنایی تشخیص می دهد:

- 1- وضعیت های مخصوص یا خطرناک که با د و صفت مشخص می شوند : موقعیت جرم همیشه موجود است و در بز هکاری آینده سائق به سوی عمل جنایی وجود دارد که در شرف ارتکاب است.
- 2- وضعیت های غیر مخصوص یابی شکل که مشخصه آن در این است که موقعیت ارتکاب جرم وجود ندارد.
- 3- وضعیت های مختلط: آنهایی هستند که موقعیت ارتکاب جرم به فرد داده شده بدون آنکه فرد وی در جستجوی آن بوده باشد.

✓ از طرفی در کتاب زلیگ شماری از وضعیت های پیش جنایی مشاهده می شود:

- 1- عوامل اقتصادی افراد
- 2- اختلالهایی در زندگی عشقی و وسوسه های جنسی
- 3- واکنش نسبت به تحرک بوسیله افراد مخصوص
- 4- کنش حاد الکلی
- 5- تحریکات نسبت به استعداد عاطفی
- 6- کشاندن به ارتکاب جرم
- 7- یک قربانی کاملاً معین به دلیل یک خصلت معین او که محرک ارتکاب جرم است.

✓ نقش بزه دیده به مثابه عنصر وضعیت:

بررسی روابط بزه دیده زمینه مناسبی برای ایجاد شاخه ای به نام بزه دیده شناسی را به دست داد که در مقابل آن جرم شناس بزه دیده شناختی وجود دارد که بزه دیدگان را به اعتبار اینکه یکی از وجوه واکنش اجتماعی را تشکیل می دهند بررسی می کند.

✓ مفهوم ذهنی وضعیت جنایی بوسیله بز هکار:

طبق نظر یک جامعه شناس آمریکایی هنگامی که انسانها بعضی وضعیت ها را حقیقی تشخیص می دهند این وضعیتها در تبعات خود حقیقی هستند معنای این عبارت اینست که تعریف ذهنی یک وضعیت همانقدر اهمیت دارد که وضعیت در واقعیت عینی خود حایز آن است.

این مسئله ایجاب می کند تا معلوم شود مراد از مفهوم ذهنی چیست؟

که باید گفت یک نوع آگاهی است که درک آن ظرافت دارد زیرا به سهولت بین محرکهای دنیای خارج با اثر برگزیدن ساختار شخصی افراد اشتباه می شود

✓ بنابراین مراد از مفهوم ذهنی عبارتست از برداشتها، تجارت پیشین که متبادر به ذهن شخص می شود به عبارتی مجموعه ای از تجسم بصیرت ذهنی و عاطفی را شامل می شود که همراه با وضعیت پیش جنایی است.

✓ عوامل مفهوم ذهنی وضعیت پیش جنایی:

VARAMIN-TPNU-AC.VCP.IR

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

Varamin_news@live.com

طبق نظر لوبنوی می توان سه قسم را در نظر گرفت:

- 1- شامل تجارت قبلی وضعیت های مشابه است و تجارت گذشته در واکنش نسبت به وضعیت کنونی بی تأثیر نیستند.
- 2- شامل خلق آنی می شود که در حد وسیعی مدیون تجربه آنی است.
- 3- شناخت حقیقی یا فرضی نسبت به طرز تلقی و برخورد هیأت اجتماع در برابر وضعیت واکنشی که می تواند در مورد جنایت داشته باشد جز عوامل مؤثر محسوب می شوند.

فصل دوم: فرایندهای فعلیت یافتن عمل مجرمانه

✓ جرم شناسی مع طوف به توصیف شخصیت بزهکار و شکل گیری آن بوده است عمل مجرمانه نتیجه مکانیکی عوامل گوناگون نیست اما عاقبت به صورت فرایند تعاملی است که در زمان و در خلال یک رشته از مراحل، رشد یافته است.

✓ دوگرف نخستین جرم شناسی است که به چندین جنبه این فرایند تعامل تأکید ورزید ه است و برای شرح آن به این امور باید پرداخت:

مبحث اول: مدل فرایند جرم زا از دو گرف

در نظر وی واکنش روانی ابتدایی از تیپ واکنش در برابر تحمل بی عدالتی نزد دو نوع بزهکار یافت می شود:

- 1 - از سوی کسانی که به طور دائم تحت اثر تحمل بی عدالتی زندگی می کنند
 - 2 - کسانی که به بالاترین درجه واکنشهای تصادفی تحمل بی عدالتی رسیده اند.
- ✓ دوگرف معتقد است درک فرایند جرم زای عمل سنگین مستلزم این است که بین حالت جرم زا و حالت جنایی تمیز داده شود.
- نک: حالت جرم زا حالتی است که در ضمن توسعه خود پیش از پیش به فاعل جرم نزدیک می شود ام ا هرگز نمی تواند حالت جنایی داشته باشد.

✓ تحول به سوی فعلیت یافتن جرم:

این مورد با سه صفت اساسی مشخص می شود:

- 1- ولادت و رشد اسطوره ارزش بر: این صفت بنیادی تحول است. برای اینکه بتوان مرتکب جرم شد بزهکار و بالقوه باید فروغ محبت آمیز نسبت به درخواست تضرع آمیز قربانی را در خودخاموش سازد.
- 2- همکاری آگاهانه جنایتکار در ظهور اسطوره ارزش بر
- 3- خصیصه غیر مخصوص ارزش بر

مبحث دوم: مدل دریافت ماتزا

در نظر وی عمل جنائی بر حسب موارد ثمره انتخاب آزادکم و بیش شدید بزهکار است که جرم او در پایان فرایند تعادل طولانی دریافت یعنی تسلیم هوایدل شدن و تردید و اهمال پدیدار می شود ماتزا برای نمایش محتوای مکانیسمهای دریافت سخن را با انتقاد از تنوری خرده فرهنگ بزهکاران آغاز می کند طبق نظر او خرد فرهنگ در فرهنگ سنت گرا و نظام جنایی به یک اندازه سهمیم است و حتی مکانیسمهایی از منابع قرا دادی وام گرفته شد که فقط برای تعداد قلیلی اهمال و سستی در ایفای تعهدات اخلاقی را مجاز می شمارند که این مکانیسمها در هر گروه قرار می گیرند.

1- نفی مجرمیت

2- احساس تحمل بی عدالتی

✓ وی معتقد است که اراده نوجوان است که او را به ارتکاب جرم می کشاند اما هم اراده و تصمیم با دو کیفیت فعال می شوند که محقق آنها را تهیه و نومیدی می نامد

1. تهیه: برای فعال کردن اراده در ارتکاب جرم در موقعیت عادی به کار می رود و نیروی محرکه را در تکرار جرائم

پیشین تحریک می کند.

2. نومیدی: در وضعیت فوق العاده رخ می دهد و به ارتکاب اعمال نوینی رهبری می کند که تا آن موقع تجربه نشده بود . نومیدی می تواند منابع متعددی داشته باشد که ماتزا بین آنها احساس جبر مطلق را مهم می داند.

مبحث سوم: مدل ضد جبری کدئن

طبق نظر او عمل مجرمانه در زمان و در طی یک رشته از مراحل گسترش می یابد عمل مجرمانه یک اقدام و یک فرایند بی تجربگی است که کاملاً بر اثر گذشته تعیین شده است و جریان آن همیشه در پاسخ تغییراتی است که در گذشته تعیین شده است.

✓ مشخصات فرایند تعامل در فعلیت یافتن که بوسیله کدئن تعریف شده عبارتند از:

1- از خصوصیات نوعی عمل انسان این است که ناگهانی رخ نمی دهد به عبارتی از ردیفهای منظمی یکی بعد از دیگری تشکیل شده است.

2- اوضاع و احوالی که موجب حرکت به سوی عمل می شود برحسب راه مخصوص در عین حال شامل خصلتهای

مشخص و خصوصیات وضعیت است.

3- هر چند که یک مرحله بتواند سابقه لازم برای مرحله دیگر باشد ولی به طور کلی موجب حرکت از مرحله ای به مرحله

دیگر نیست در واقع بعضی از اوضاع و احوال که به توسعه عمل کمک می کنند کاملاً مستقل از وقایع روی می دهد.

4- مؤلفه وضعیت در فرایند تعامل به ویژه عبارت از بازگشت از طرف دیگران است و توسعه عمل وابسته است به شهود،

افراد متأثر از عمل و نحوه و کنش در مقابل آن

5- این برداشت از فرایند تعامل اغلب به اشکال اجتماعی و فرهنگی از جمله توسعه و دگرگونیهای اعمال مخصوص، خواه

ناشی از فعل افراد یا گروههای منطبق است.

بخش دوم: تیپ شناسیهای جنایی

فصل اول: تیپ شناسیهای بزهکاران

مبحث اول: تیپ شناسیهای عمده جنایتکاران

✓ حقوق کلاسیک متضمن تیپ شناسی جنایتکاران نبوده است در حقوق جزای کلاسیک اصولاً عمل جنایی مبین انتخاب آزاد از روی اراده بوده بنابراین محلی برای تشخیص انواع بزهکاران وجود نداشته و آنچه مورد قبولی آن قرار گرفته وجود علل عدم مسئولیت به هنگامی بود که عمل جنایی کاملاً بدون اراده مباشر صورت گرفته است.

✓ طبقه بندی جرم شناختی :

نخستین طبقه بندی متعلق به فری است که بزهکاران را به 5 گروه تقسیم کرده است:

جانی زادگان، جنایتکاران از خود بیگانه، جنایتکاران عشقی، جنایتکاران بر اثر کسب عادت و بزهکاران اتفاقی.

اما طبقه بندیهای دیگری از قبیل:

1- بر حسب شیوه رهیافت که متضمن تیپ شناسیهای دقیقاً بدنی، سرشتی، روان شناختی و روان کاری است.

2- طبق بندی بر حسب قلمرو کاربرد که به تیپ شناسیهای توصیفی و علت شناختی، تیپ شناسیهای مستلزم جدولهای پیشگویی و ... تقسیم می شوند.

✓ طبقه بندیهای زیست، روان شناختی:

الف: تیپ شناسی انسان شناختی- روانپزشکی دی تولیو:

دی تولیو بزهکاران را به سه گروه تقسیم می کند.

1- جنایتکاران اتفاقی: موضوع شامل افرادی می شود که تحت تأثیر عواملی عمدتاً بیرونی به سوی جرم کشانده می شوند

دی تولیو این افراد را به سه گروه فرعی تقسیم می کند:

اتفاقی محض، مجرم اتفاقی که به مداخله شرایط نامساعد محیطی و عادت مضر دست به ارتکاب جرم می زند و مجرم اتفاقی که در حالات هیجانی و عشقی مرتکب جرم شده است.

2- مجرمان سرشتی: اشخاصی هستند که بر اثر ساختار زیست- روانی مخصوص آمادگی بیشتری برای ارتکاب جرم از

خود بروز می دهند که این مورد نیز به سه گروه تقسیم می شوند:

مجرم سرشتی با توجه به تحول پذیری شدید، مجرم سرشتی پسیونوروتیک و سرشتی پسیکوپاتیک

3- مجرمان بیمار روانی:

که باید بین دو گروه فرق نهاد:

1- دیوانگان بزهکار که بر حسب تصادف و در پی بروز پدیده های مرضی مرتکب جرم می شوند.

2- جنایتکاران دیوانه یعنی افرادی که از جنایتکاران معمولی هستند و فقط در جنون فرصت مناسب برای ارتکاب جرم می

یابند.

✓ تیپ شناسی کیت فریدلندر:

این محقق بر پایه تنوری روان کاوی بزهکاران را به سه گروه تقسیم می کند:

1- کسانی که بوسیله شکل گیری منشا ضد اجتماعی مشخص می شوند

2- کسانی که از اختلالاتی عضو رنج می‌برند و کسانی که مبتلای به اختلالاتی پسیکوپاتیک هستند.
✓ تیپ شناسی آرژیل:

کارهای آرژیل بر پایه تجربه و مبتنی بر تستهای شخصیت است او چهار تیپ بزهرکار را تشخیص می‌دهد:

1- ناسازگاری من برتر 2- همانند سازی با گمراهان 3- ضعف کنترل خود 4- فقدان عاطفه.

✓ تیپ شناسی آندرسن: این نظریه مبتنی بر تشخیص شخصیت جنایی و بزهرکاری بر اثرن اِبهنجاری از لحاظ روان پزشکی است.

آندرسن قلمرو جرم‌شناسی را با گروه‌های زیر محدود می‌سازد:

1- شخصیت‌های غیر جنایی 2- شخصیت‌های جنایی موقت 3- شخصیت‌های جنایی کاذب 4- شخصیت‌های جنایی حقیقی.

✓ تیپ شناسی پی ناتل:

1- جنایتکارانی که در قلمرو تیپ‌های معین هستند و شامل کسانی می‌شوند که بزهرکاری آنها بوسیله صفات شخصیت توضیح داده می‌شود.

2- جنایتکاران خارج از تیپ‌هایی که از لحاظ روان پزشکی معین هستند که خود به دو گروه تقسیم می‌شوند:

الف: حرفه ای ها که مشخصه آنها ناسازگاری اجتماعی است.

ب: اتفاقی ها، اشخاصی که از لحاظ اجتماعی با رفتار سنت‌گرایی سازگار هستند.

✓ تیپ شناسی موک شیلی:

1- بزهرکاران دروغی: بیماران روانی، مصروعان، بیماران جسمی و منحرفان جنسی

2- بزهرکاران حقیقی: شخصیتی ظاهراً بهنجار دارند و مبتلا به فساد و جوان اجتماعی، اخلاقی هستند.

✓ التاریلا یکی از جرم‌شناسانی است که توجه همگان را به سوی بزهرکاری غیر عمدی جلب کرده است و سه گ روه را تشخیص می‌دهد:

1- کسانی که بی احتیاطی آنها از تظاهرات پرخاشجویی است.

2- کسانی که رفتار بزهرکارانه آنها ناشی از بی استعدادی است.

3- کسانی که برحسب اتفاق به نقض حکم حقوقی برانگیخته شده اند.

✓ تیپ شناسی از جنبه جامعه‌شناسی:

الف- تیپ شناسی لئینواسمیت و دون هام:

بر اساس نقش فرهنگ محققان بین جنایتکاران اجتماعی و فردی فرق می‌گذارند خصوصیات گروه اول در این است که

جنایت آنها ثمره یک فرهنگ است به عکس جرائم جنایتکاران فردی به صورت رفتار محیط فرهنگی آنان نیست و معمولاً با ارتکاب جرم از جامعه مطرود می‌شوند.

✓ تیپ شناسی مبتنی بر رفتارهای جنایی:

این نوع مبتنی بر تکرار مداوم، منظم یا فراوان بعضی از انواع جرائم طبقه بندی شده اند. مانند:

✓ طبقه بندی رباک:

وی موفق شد بر حسب شغل جنایی سه تیپ را تشخیص دهد:

1- تیپ با جرم واحد 2- تیپ با دو جرم 3- تیپ با سه جرم

ب: تیپ شناسی ژیبون:

که مبتنی بر نقشهای اجتماعی است و مبتنی بر تعدادی تأکیدها و فرضها در قلمرو تنوری جامعه شناسی معاصر راجع به نقشهای مختلفی است که آنها را فرا می‌گیرد وی 15 تیپ را مشخص می‌کند که بر حسب چهار متغیر تعریف شده اند که عبارتند از:

رفتار بزهکار، هیأت تعاملها، تصاویر خود و طرز تلقی و برخورد.

ج: تیپ شناسی زلیگ:

وی معتقد است که برای درک اعمال جنایی توصیه می‌شود که تیپ های جرم شناختی را نباید منحصرأ بر حسب خصوصیات وقایع یا شخصیت ها طبق بندی کرد

✓ تیپ شناسی اودر عمل صفات شخصیت بزهکار را رعایت می‌کند و عبارت از اقدام به تیپ شناسی کلی است وی بزهکاران را به هشت تیپ تقسیم میکند.

1- جنایتکاران حرفه ای گریز از کار

2- جنایتکارانی که بر اثر ضعف نیروی مقاومت مرتکب جرائم مالی می‌شوند

3- جنایتکاران پرخاشجو

4- تبهکارانی که فاقد مهار جنسی هستند

5- اشخاصی که بر اثر یک بحران دست به ارتکاب جرم می‌زنند

6- تبهکاران زود آهنگ که سریعاً دقت تأثیر واقع می‌شوند

7- جنایتکاران بر اثر ایدئولوژی

8- جنایتکارانی که فاقد انضباط اجتماعی هستند

مبحث دوم: تیپهای بزرگ بزهکاران

الف: بزهکاران بیمار روانی و نابهنجاران روانی:

در این گروه علاوه بر بزهکاران از خود بیگانه اشخاص زیر نیز وجود دارند:

1- بیماران روانی تحول پذیر: که به دو گروه تقسیم می‌شوند:

نخست: روان پریشیها که در آنها اختلال در اعمال روانی اساسی مانند کنترل برخورد، قضاوت و حالت مرضی وجود دارد و عبارتند از: اسکیزوفرنی، پارانویک، جنون شور و افسردگی و صرع

دوم: روان نژادیهها که در آن بیماران متحمل اختلالهای خود مانند امراض می‌شوند و از آن رنج می‌برند.

2- کودنهای ذهنی: که شامل کودنی ذهنی حقیقی یا عمیق، کودنی خفیف و پایین تر از بهنجاری یا بهنجاری متوسط می‌شوند که دودسته اخیر تنها از طریق آزمون روانی قابل تشخیص هستند.

3- **کیواکتریل ها:** مفهوم آن برخاسته از مفهوم کراکتر به م عنی منش است و مراد از منش گرایش طبع عاطفی است که واکنشهای فرد را نسبت به شرایط محیط خارجی رهبری می کند اختلالهای عم ده منش معمولاً از شروع بیماریهای بزرگ روانی ظاهر می شوند پیسکوپاتها و نوروپاتها از آن جمله اند.

4- **منحرفان:** که یک نابهنجاری عاطفی است که امکان دارد تحت تأثیر عوامل آسیب شناختی یا محیط ایجاد شود. این افراد سنگدل هستند و ریاست باند جنایتکاران با آنهاست و عملاً غیر قابل اصلاح هستند.
ب: بزهداران اتفاقی و بزهداران به عادت:

✓ بزهداران اتفاقی افرادی سازگار و عموماً دارای رفتار مطابق با قانون اند اما بر اثر جمع شدن کیفیات خارج جرم زا به سوی ارتکاب جرم کشانده می شوند.

✓ این گروه اکثریت بزهداران را تشکیل می دهد کسانی را که بزهداران جدید می نامند در ردیف آنها قرار دارند.
✓ بزهداری به عادت ناشی از فساد عمیق شخصیت است، فساد که نشانه های آن خاصه نزد کسانی که چندین بار دست به تکرار جرم زده اند همانند نشانه های بزهداری نوجوانان است از طرفی بزهدار حرفه ای و به عادت با یکدیگر فرق دارند هر چند بزهدار حرفه ای مانند بزهدار به عادت یک ناسازگار اجتماعی است اما در بزهداری به عادت بزهدار به وسیله سازمان خود متمایز است و فعالیت جنایی او سازمان یافته است.

✓ نوجوانان بزهدار و بزهداران بزرگسال:

✓ تشخیص دو مورد از یکدیگر تشخیصی است که به تدریج در عمل و در تئوری جرم شناختی صورت گرفته است. اندیشه بنیادی آن اینست که شخصیت نوجوانان بزهدار در حال شکل گیری و در جریان اجتماعی شدن، حال آنکه شخصیت بزهدار بزرگسال قبلاً شکل گرفته و در خور تحول نیست.
✓ از لحاظ حقوقی نیز صغار بزهدار باید اصولاً از نظر کیفری غیر مسئول اعلام گردند حال آنکه مسئولیت کیفری و مجازات باید به بزهداران بزرگسال اختصاص یابد.

صغار هر قدر در سنین پائین تر به بزهداری روی آورند به همان نسبت این خطر در پیش است که به زودی دست از بزهداری بردارند و شخصیت بزهداران بزرگسال از قابلیت شکل گیری کافی برخوردار است و می توان به وسیله درمان به ویژه برای سازگاری مجدد آنها با زندگی اجتماعی اقدام خود.

فصل دوم: تیپ شناسیهای جرائم:

به طور کلی جرائم به چند گروه بزرگ تقسیم می شوند:

جرائم علیه اشخاص، علیه اموال و علیه کشور، که این طبقه بندی بیشتر در جرم شناسی کلان مورد استفاده واقع می شود تا در جرم شناسی خرد.

مبحث اول: طبق بندی جرائم بر اثر انگیزه آنها:

که عبارتند از:

- 1- جرم ابتدائی: که عبارتست از بروز ناگهانی فعالیت جنائی بدون اینکه فعالیت مزبور در تبعیت و کنترل تام شخصیت بوده باشد و می تواند به دو شکل بالنسبه متفاوت در آیند:
- الف: واکنش انفجاری خواه ناشی از حمله ناگهانی خشم باشد یا مربوط به تراکم عاطفی
- ب: اتصال دو سیم برق که اعمال مذکور از کودنهای ذهنی سر می زند یا شخصی که بدون داشتن گرایش به تخلیه محرک مخصوص قادر به تأخیر انداختن واکنش خودنیست.
- 2- جرم سود بخشی: جرم سود بخش عملی را گویند که به منظورهایی از وضعیتی انجام می گیرد که به مثابه تنها مفر آن به نظر می رسد.
- ✓ این جرم دارای چهار خصیصه است:
- الف: همیشه مستلزم این است که بزهدار خود را در وضعیتی یا خطرناک بیابد.
- ب: اغلب محدود به یک نوع از جرائم می باشد.
- ج: یک بحرانی است که امراض آن رضایت خفیف، قبول صریح، بحران به حصر سعی می باشد
- د: گسترش جرم را در زمینه جرائم علیه اموال است که زمینه انتخاب او را نیز تشکیل می دهند یا علیه اشخاص.
- 3- جرم عدالت خواهی کاذب: برخلاف جرم سودبخش که به خاطر ارضای سود شخصی است جرم عدالت خواهی کاذب برای جلب منفعت نیست و مباشر در واقع با ارتکاب جرم می خواهد به زعم خود عدالت را در زمینه روابط خصوصی یا در زمینه روابط عمومی دوباره برقرار سازد.
- ✓ پی نائل هفت نوع از این جرم را تشخیص می دهد:
- 1- قتل عشقی که یک جرم تخریب ناشی از یک تعارض مستقیماً جنسی یا در رابطه با عشق جنسی است
 - 2- جنایت در اثر ایدئولوژی که مشخصه آن این است که مباشر جرم عملی را که انجام می دهد برای خود به منزل یک تکلیف می پندارد
 - 3- جرم مراقب بیمار، جرمی است که مباشر آن می داند که عملش غیر قانونی است ولی خود را مجاب کرده است که به این طریق از رنج بیشتری پرهیز کند
 - 4- جرم نمادین، عبارتست از کسی که از عواقب آن جرم رنج می برد و مستقیماً مربوط به بزهدار نیست
 - 5- جرمی که مباشر آن به عنوان مدعی وارد دعوا می شود که مستقیماً در آن دخیل نیست
 - 6- جرم رهایی بخش یا ماجرا جویی، جرمی است ناشی از عدم رضایت زندگی روزمره
 - 7- جرم خود کفیری بر اثر احساس مجرمیت.
- 4- جرم سازمان یافته: این جرم نتیجه اراده ناشی از تبانی و مشاوره چند نفر با هم برای ارتکاب یک یا چند اقدام جنائی و به منظور تصاحب اموال دیگران است.
- ✓ سه نوع از این جرم عبارتند از:
- الف: تبهکاری سازمان یافته با خصیصه بهیمی یا پرخاشجویی

ب: پرداختن به فعالیتهای غیر قانونی سود بخش

ج: جنایت یقه سفید، عبارت است از کار اشخاصی که به گروههای اجتماعی بالا تعلق دارد و شامل اعمال مکارانه است.

مبحث دوم: سیستم رفتار جنائی

✓ این نوع دوم از تیپ شناسی جرائم مبتنی بر مفهوم سیستم رفتار جنائی است که ساترل ند و کرسی آن را به منزله یک واحد جامعه شناسی مخصوص تعریف می کنند و شامل بعضی از جرائم کیفری می شود و با سه صفت اصلی مشخص میشود:

1- یک واحد پیچیده ای است که جدای از خود اقدامات متضمن اخلاق و سنتها و ... می باشد به عبارتی یک نحوه زندگی جمعی است

2- رفتار مشترکی است که در بین تعداد کثیری از افراد تکرار می شود

3- و اغلب می تواند به وسیله احساس همانند سازی کسانی که در آن شرکت می کنند تعریف شود.

مبحث سوم: طبقه بندی مبتنی بر تعداد شرکت کنندگان

این مورد بر این اندیشه استوار است که نه طبع آن و نه ساختار آن به طرز اجر ای آن، خود را به یک نحو نشان نمی دهند و می توان سه نوع تیپ جرم تشخیص داد:

الف: جرم ارتكابی انفرادی: جرمی است که نه فقط اجرا بلکه پیش بینی های احتمالی و اندیشه آن نیز اثر یک شخص به تنهایی است و فعالیت او محدود به بعضی از انواع جرائم و نحوه های اجرایی است

ب: جرم ارتكابی بصورت مشارکت: این مورد شامل تمام مواردی است که حقوق کیفری وجود شریک یا معاونت را در آن ضروری می داند که این مفهوم به دو طریق از موارد فوق تجاوز می کند، در سرازیری که شامل زوج مباشر مخفی کننده می شود و در سربالائی نیز شامل مجموعه مباشر محرک است.

ج: جرائم ارتكابی بوسیله انبوهی از جم عت: مراد از جرم انبوه جمعیت کنش جنایی یا مجموعه ای از کنشهای جنایی ارتكابی است که بوسیله توده افرادی که دور هم گرد آمده اند به وقوع می پیوندد و با دو صفت مشخص می شوند:

نخست: نقش عمل رهبران در تلقین و تدارک کنش جنایی است

دوم: طبیعت پدیده روان - اجتماعی مولد جرم نسبت به افرادی که اگر منفرداً در نظر گرفته شود از زنا کردگان بزه هستند و هنگامی که در ازدحام جمعیت گر آیند رفتارشان جنایی است.

فصل اول: محل ارتباط پدیده فردی و پدیده جمعی

این محل ارتباط در سه سطح صورت می گیرد:

مبحث اول: محل ارتباط و شکل گیری شخصیت بزهکار

بعضی از تغییرات کمی یا کیفی تبهکاری ظاهراً ناشی از تأثیر این عوامل مختلف کلی روی شکل گیری شخصیت افرادی است که این جوامع را تشکیل می دهند و هر قدر تعداد این عوامل بالا باشد به همان نسبت تعداد شخصیت های نا استوار به اصطلاح دی تولیو در آستانه بزهکاری قرار ندارند که در این خصوص می توان به خانواده، جنگ و کشورهای نو اشاره کرد.

- ✓ **تعمیم ها:** 1- بعضی از عوامل تبه‌کاری به اعتبار اینکه پدیده جامعه هستند در شکل‌گیری شخصیت افرادی که این جامعه را تشکیل می‌دهند انحرافات متعدد یا عمیق تری برجا می‌نهند.
- 2- مکانیسم‌هایی که بوسیله آنها عوامل مورد نظر در بزه‌کاری اثر می‌نهند همان مکانیسم‌هایی هستند که بوسیله آنها بعضی از شخصیت‌ها دارای ساختاری در جهت بزه‌کاری خواهند شد.
- ✓ **نظریه پرداز:** پی‌ناتل در کتاب خود راجع به جامعه جرم از این نقطه ارتباط پدیده جمعی و فردی را به سطح یک نظریه حقیقی ارتقاء داده و مطرح می‌کند که جامعه جرم زاست زیرا رشد صفات موجود در هسته مرکزی شخصیت جنایی را تسهیل می‌کند.

مبحث دوم: محل ارتباط و تشکیل وضعیت های پیش جنائی

✓ در این چشم انداز چندین تحقیق باید به عمل آید:

- 1- جهت تبه‌کاری، تابع طبیعت موقعیتهای بزه‌کاری است که بر اثر عوامل جرم‌زای کلی فراهم شده اند.
- 2- افرادی که تحت تأثیر کثرت موقعیتهای بزه‌کاری در منجلا ب آن سقوط می‌کنند تماماً بدون تمایز از کسانی نیستند که در این موقعیتهای به سر می‌برند.

مبحث سوم: محل ارتباط و فرایند از قوه به فعل

این مورد آخرین محلی است که در آن پدیده فردی با پدیده جامعه به یکدیگر گره می‌خورند در اینجا عوامل محیط اجتماعی و عوامل جرم به اعتبار پدیده جامعه می‌توانند تحول به سوی ارتکاب عمل جنایی را تسهیل کنند یا دست کم آن را دشوارتر سازند.

✓ بنابراین محل ارتباط جرم پدیده فردی و تبه‌کاری در سه سطح انجام می‌گیرد:

- 1- شکل‌گیری شخصیت 2- تشکیل وضعیت پیش جنائی 3- فرایند از قوه به فعل

فصل دوم: تأثیرات متقابل پدیده فردی در تبه‌کاری و پدیده جمعی در جرم

مبحث اول: تأثیر پدیده فردی در تبه‌کاری

بهترین روش برای طرح صحیح مسأله تحلیل تأثیرات تفرد روش شناختی است که پدیده های جمعی را به مثابه نتیجه ترکیب یافته از تمامی مجموعه رفتارهای فردی تلقی می‌کند.

✓ از طریق مشاهده در جرائم به اعتبار رفتارهای فردی می‌توان تیپ‌های گوناگونی را تشخیص داد:

- 1- هنگامی که تبه‌کاری در دو دوران متفاوت حجم خود را حفظ می‌کند ولی طبع یا شدت جرایمی که آن را تشکیل می‌دهند تغییر یابد تبه‌کاری در دوره ای با دوره دیگر در دو دوران متفاوت حجم خود را حفظ می‌کند ولی طبع یا شدت جرایمی که آن را تشکیل می‌دهند تغییر یابد تبه‌کاری در دوره ای با دوره دیگر یکسان نیست و تأثیر ساختار جرائم بر تأثیر حجم آنها فائق است.

2- اگر تبه‌کاری حتی با ثابت ماندن ساختار حجم آن افزایش یابد نتیجه‌ای که از آن حاصل می‌شود هر چند از نظر کمی افزایش داشته اما صرفاً حاصل جمع جرائم ارتكابی نیست.

مبحث دوم: تأثیر پدیده جمعی بر جرم فردی

برای تجزیه این تأثیر بر حسب قرینه‌سازی می‌توان از جایی شروع کرد که آن را سوسیولوژیسم روش شناختی می‌نامند و مراد از آن معرفی پدیده جمعی به منزله یک نوع واقعیت مستقل است که از تجزیه آن، جرائم فردی بدست می‌آید.

انواع تجزیه: 1- تجزیه تطبیقی دو تبه‌کاری با حجم برابر اما با ساختاری متفاوت

2- تجزیه تطبیقی دو تبه‌کاری با حجم متفاوت

3- هنگامی که یک نوع تبه‌کاری در حد وسیع و سریع گسترش می‌یابد.

نمایان